

ลานีญา 2568: ความท้าทายของไทยใน ยุคภูมิอากาศแปรปรวน

เรียบเรียงโดย มายด์มิ่งคู่ชายสามมิติ

สวัสดีครับคุณผู้อ่านที่คิดถึงทุกท่าน... ปีนี้รู้สึกว่ามันมาเยอะและมาเร็วกว่าทุกปี หนาวเริ่มลงช้ากันตั้งแต่หลังสงกรานต์ในหลายพื้นที่ ชุ่มฉ่ำกันไปเลย แต่เราเคยไหมครับ? ที่เปิด พยากรณ์อากาศในโทรศัพท์แล้วรู้สึกว่ามันยังไม่ถึงกับตัวเอง? ฝนจะตกไหม? จะมีแดดหรือเปล่า? ควรต้อง พกร่มหรือจะเตรียมเสื้อไว้ดีกว่า? ถ้าคุณรู้สึกว่าโลกใบนี้เริ่มเอานั่นเอานอนไม่ได้ คุณไม่ได้คิดไปเอง เพราะเรากำลังอยู่ในยุคที่ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงจริง ๆ ที่เราได้ยินกันคุ้นหูว่า Climate change

ในปี 2568 นี้ “ลานีญา” กำลังจะกลับมาเยือนพวกเรา อีกแล้วนะครับ และไม่ใช่แบบมาคนเดียวเบา ๆ แต่ลากเอาก่อน ฝนและความเปียกมาแบบตะโกน!! วันนี้ มายด์มิ่งคู่ชายสามมิติ พาคุณไปดูว่า ลานีญาคืออะไร มันจะกระทบเราอย่างไร และจะเตรียมรับมือ กับมันอย่างชาญฉลาดและยั่งยืนได้อย่างไรบ้าง? เริ่มจาก ลานีญา คืออะไร และปี 2568 กำลังบอกอะไรกับเรา?

ลานีญา (La Niña) เป็นศัพท์จากภาษาสเปน แปลว่า “เด็กหญิงน้อย” แต่ผลกระทบของเธอไม่ได้น้อยตามชื่อเลยนะ ครับ เพราะเธอชอบมาแบบเงียบ ๆ แล้วปล่อยฝนไม่ยั้ง! ลานีญา เกิดจากอุณหภูมิพื้นผิวน้ำทะเลในมหาสมุทรแปซิฟิกตอนกลางและตะวันออกเย็นกว่าปกติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระแสลมมรสุม และระบบอากาศโลก ที่ไทยเราเจอบ่อยคือ... ฝนตกหนักยาวนาน

และบางทีก็ตกแบบไม่พัก ส่งผลให้เกิดทั้งน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลากหรือแม้กระทั่งดินถล่มในหลาย ๆ พื้นที่

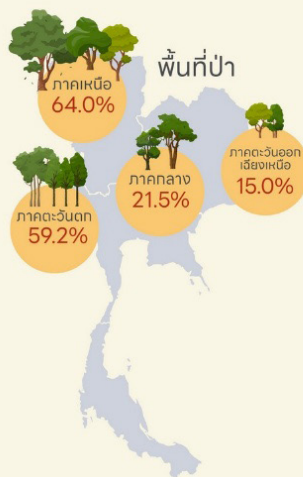
หากมองในภาพใหญ่ ลานีญาในระดับโลกและภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียนของเรานั้น เส้นทางสายฝน ของร่องลานีญาไม่ได้หยุดแค่ไทย เมื่อน้ำมาจากแปซิฟิกกลางส่ง อุณหภูมิผิวน้ำให้เย็นลง โลกทั้งใบก็เหมือนโดนรีเซ็ตโหมดพายุใหม่ อีกครั้ง ภาคตะวันตกของอเมริกาได้กลายเป็นดินแดนแห่งเหือด อื่นเดียวจะเจอกับฝนมรสุมเข้มข้น ส่วนทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงบ้านเรา... ก็เตรียมร่ม เสื้อ รองเท้าบูทเตรียมลุยกันได้เลย ลานีญามักนำมาซึ่งฝนที่ตกขนาดใหญ่ในฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และแน่นอน ไทยแลนด์แดนสยาม ที่อาจจะต้องยืมฝน เพราะน้ำขึ้นถึงหัวเข่า

ประเทศไทย อยู่ “อันดับที่ 9”

ของโลก ที่เสี่ยงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ

โดยไทยมีน้ำท่วมและน้ำแล้งสลับกันมาตลอด

“น้ำท่วม” เมื่อปี 2554 เกิดจากผลกระทบของปรากฏการณ์ “ลานีญา” ควบคู่กับ พายุที่เข้ามามากกว่า 5 ลูกพร้อม ๆ กัน

ในปี 2556 เกิด “ภัยแล้งรุนแรง” จากปรากฏการณ์ “เอลนีโญ”

พื้นที่ป่าไม้กลับมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ แม้จะมีนโยบายเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้

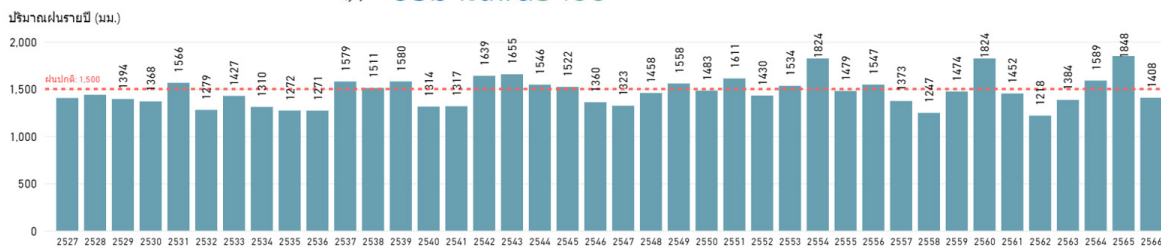

เมื่อไทยต้องรับมือ... ปี 2568 ไม่ใช่เล่น ๆ ภาคการเกษตรมักเป็นแนวหน้าเสมอเมื่อฝนมากเกินไป พืชผลที่ขบขันน้ำอาจจะย่ำ แต่พืชบางอย่างที่เปราะบางต่อความชื้น เช่น มันสำปะหลังหรือข้าวในบางช่วงเวลา อาจเจอโรครากเน่าเล่นงานแบบไม่ทันตั้งตัว ในเมืองใหญ่ อย่างกรุงเทพฯ ก็ไม่ต้องพูดถึง ฝนตกตอนเลิกงานกับหลังล้างรถเหมือนเป็นคำสาปที่ไม่มีใครแก้ได้ น้ำรอระบายคือเพื่อนเก่าที่กลับมาทักทาย ส่วนเขตเศรษฐกิจสำคัญหลายแห่งก็เสี่ยงต้องหยุดเดินเครื่องชั่วคราวหากไม่มีแผนรับมือน้ำท่วมที่รัดกุมพอ ระบบไฟฟ้า การจราจร และสุขภาพก็ต้องโดนทางเลข เพราะเมื่อไฟดับ ระบบล่ม และโรคน้ำกัดเท้าเริ่มมาเยือน เราถึงจะรู้ว่าลानीญาไม่ใช่เรื่องเล่น

ย้อนดูอดีต ลानीญาไม่เคยอ่อนโยน ปี 2554 ยังอยู่ในความทรงจำของหลายคน น้ำท่วมใหญ่พัดผ่านกรุงเทพฯ และภาค

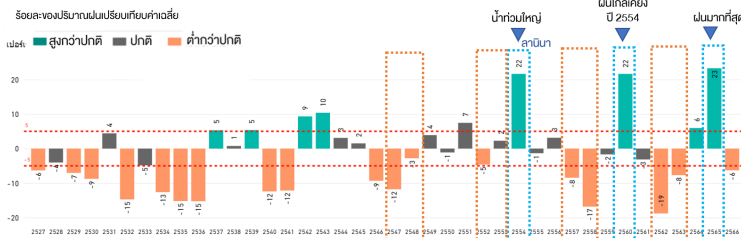
กลาง พร้อมทั้งบาดแผลทางเศรษฐกิจระดับแสนล้านเอาไว้ ปี 2543 เองก็ใช้อย่างน้ำหลากอย่างรวดเร็วจนหลายพื้นที่ในภาคเหนือแทบไม่มีเวลาเตรียมตัว สำหรับปี 2568 นี้ นักอุตุนิยม

ปริมาณฝนรายปี

ปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีของไทย, ที่มา: Thaiwater.net

ปริมาณฝนรายปีที่ผิดปกติ

ปริมาณฝนรายปีที่ผิดปกติของไทย, ที่มา: Thaiwater.net

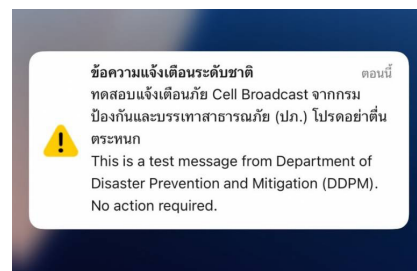
วิทยาคาดว่ามีความรุนแรงในระดับปานกลางถึงรุนแรง ซึ่งแม้จะดูเบาว่า 2554 แต่ด้วยโครงสร้างเมืองที่อ่อนแอและภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป และความเปราะบางของระบบการจัดการน้ำในบางพื้นที่ ทำให้เราต้องจับตาดูอย่างไม่กระพริบตา

แล้วเราจะรับมืออย่างไร ไม่ให้มหายภัยกับสายฝน?

เมื่อพูดถึงการรับมือกับลानीญา หลายคนอาจนึกถึงการพกเสื้อกันฝนหรือเตรียมกระสอบทรายไว้หน้าบ้าน แต่ในความเป็นจริงเราต้องมองให้ไกลและกว้างกว่านั้นครับ เพราะการจัดการภัยพิบัติในยุคปัจจุบันไม่ใช่แค่เรื่องของกรู๊วๆ แต่คือการบริหารจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวม และหนึ่งในอาวุธสำคัญที่ช่วยให้เราไม่ต้องจมอยู่กับความเสียหายซ้ำซากก็คือ “ระบบเตือนภัยล่วงหน้า”

ประเทศไทยมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาเทคโนโลยีเตือนภัย ไม่ว่าจะเป็นการติดตั้งสถานีตรวจวัดปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำแบบเรียลไทม์ในพื้นที่เสี่ยง หรือการใช้แอปพลิเคชันของกรมอุตุนิยมวิทยาในการแจ้งเตือนสภาพอากาศ อย่างไรก็ดีตาม ความท้าทายที่แท้จริงอยู่ที่การนำข้อมูลเหล่านั้นไปสื่อสารให้กับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนั่นนำไปสู่การพูดถึงเทคโนโลยีสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มีชื่อว่า “Cell Broadcast”

Cell Broadcast เป็นระบบการส่งข้อความฉุกเฉินแบบกระจายสัญญาณในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์โดยไม่ต้องพึ่งเบอร์โทรศัพท์เฉพาะบุคคล ซึ่งทำให้สามารถแจ้งเตือนได้แม้ในพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตหรือผู้ใช้ไม่ได้เชื่อมต่อกับโซเชียลมีเดีย ระบบนี้เริ่มถูกนำมาใช้จริงในบางกรณี เช่น แผ่นดินไหวในภาคเหนือ และกำลังอยู่ในแผนพัฒนาระบบเตือนภัยแห่งชาติให้ครอบคลุมทั้งน้ำท่วมพายุ และภัยพิบัติอื่น ๆ โดยได้มีการทดสอบระบบไปแล้วเมื่อช่วงเดือนต้นพฤษภาคม 2568 ที่ผ่านมา

ปี (พ.ศ.) ปรากฏการณ์ในประเทศไทย

2507-2508	ลาภัญญะระยสะสัน
2513-2514	ระดับปานกลาง
2521-2522	ลาภัญญะอ่อน
2527-2529	ลาภัญญาต่อเนื่อง 2 ปี
2531-2532	รุนแรงที่สุดในรอบหลายปี
2538-2539	ลาภัญญะระดับอ่อน
2542-2543	ส่งผลชัดเจนในอาเซียน
2543-2544	น้ำท่วมหลายพื้นที่ในไทย
2550-2551	ระดับปานกลาง
2553-2554	น้ำท่วมใหญ่ในไทย
2559-2560	ลาภัญญาสิ้นสุดหลังเอลนีโญรุนแรง
2563-2565	ลาภัญญายาว 3 ปี
2568*	(คาดการณ์) ปีล่าสุด กำลังเกิด

ปัจจุบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กสทช. กรมอุตุนิยมวิทยา ฯลฯ กำลังเร่งดำเนินการปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพพร้อมใช้งาน หาก Cell Broadcast ถูกผลักดันอย่างจริงจังในปี 2568 จะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยชีวิตคนไทยในยุคลานีญา (และสาธารณภัยอื่น ๆ) ได้อย่างแท้จริง เพราะมันจะช่วยเตือนให้คนในพื้นที่เสี่ยงสามารถเตรียมตัวได้ทันเวลา เช่น ขนของขึ้นที่สูง อพยพผู้พลัดถิ่น หรือแม้แต่หลีกเลี่ยงเส้นทางที่ถูกน้ำท่วมล่วงหน้า

นอกจากระบบเตือนภัย เทคโนโลยีอื่น ๆ อย่างภาพถ่ายดาวเทียม การใช้ AI วิเคราะห์แบบจำลองฝน และแผนที่น้ำท่วมจากข้อมูล Big Data ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยยกระดับการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทยจากแบบ “ตั้งรับ” ไปสู่ “เชิงรุก” ได้อย่างชัดเจน โดยต้องเริ่มจากนโยบายระดับประเทศ ที่ไม่ได้วางแผนแค่ในห้องประชุม แต่ต้องเข้าถึงประชาชนได้จริงในทุกระดับ การบริหารจัดการน้ำต้องไม่ใช่แค่การสร้างเขื่อนใหญ่ แต่รวมถึงพื้นที่รับน้ำแบบธรรมชาติ และระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ น่าเชื่อถือ และเข้าถึงทุกคน

ขณะเดียวกันการสร้างความรู้และความเข้าใจก็สำคัญมาก ชุมชนต้องตื่นรู้ด้วยตัวเอง รู้ว่าบ้านตัวเองอยู่ในจุดเสี่ยงหรือไม่ มีเส้นทางหนีน้ำไหม และถ้ามีน้ำแบบปั๊บบ้างต้องทำอะไรบ้าง

เกษตรกรเองก็ต้องมองพืชทางเลือกใหม่ที่ทนฝนได้ดีขึ้น หรือพิจารณาพึ่งพาระบบประกันภัยร่วมด้วย

คิดเผื่ออนาคต: ป้องกันให้ยั่งยืนตั้งแต่วันนี้

ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับปรากฏการณ์ลานีญา มาโดยตลอด ถ้าเราหวังว่าจะผ่านพ้นลานีญาแค่นี้แล้วจบ... คงหวังผิด เพราะเธอจะกลับมาอีกเรื่อย ๆ ในทุกไม่กี่ปี ทางออกจึงไม่ใช่แค่ “การรับมือ” แต่จะต้อง “เตรียมพร้อมแบบยั่งยืน”

ในหลายประเทศ มีการวางระบบป้องกันน้ำท่วมในระดับผังเมือง เราจำเป็นต้องคิดถึงเมืองที่ซึมน้ำได้อย่างเมืองฟองน้ำ ไม่ใช่เมืองที่พยายามไล่น้ำทุกทาง ต้องส่งเสริมพื้นที่สีเขียว พื้นที่ชุ่มน้ำ และธนาคารน้ำใต้ดินในทุกตำบลทั่วประเทศ การแยกน้ำดีน้ำเสีย การเก็บน้ำฝนไว้ใช้รดต้นไม้ หรือปรับนิสัยให้เหมาะกับฤดูกาล ไม่ใช่พลังงานเกินจำเป็น ไม่บริโภคแบบผิดธรรมชาติ เหล่านี้... ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องผลักดันให้เกิดขึ้นในชุมชนทุกระดับของบ้านเรา

กล่าวโดยสรุป ลานีญาไม่ใช่ปีศาจ แต่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน อย่าปล่อยให้เธอกลายเป็นฝันร้าย เพราะลานีญาไม่ใช่ปรากฏการณ์ที่เราจะหลีกเลี่ยงได้ แต่เป็นสิ่งที่เราต้องอยู่ร่วมกับน้องอย่างเข้าใจและตั้งรับอย่างมีสติ อย่ารอให้ปัญหามาจ่อถึงหน้าบ้านก่อนค่อยหาทางแก้ เราต้องเริ่มตั้งแต่วันนี้ เพื่อให้วันพรุ่งนี้แม่ฝนจะตก แต่ขอให้เรายิ้มได้นะครับ... สวัสดีครับ